

CZU: 377.091.26:811.111`243`22

[https://doi.org/10.59295/sum5\(165\)2023_09](https://doi.org/10.59295/sum5(165)2023_09)

ABORDĂRI LINGVISTICE PRIVIND DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE PRAGMATICĂ ÎN LIMBA ENGLEZĂ LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC

*Angela DIMITRIU**Universitatea de Stat din Moldova*

În acest articol sunt reflectate abordări lingvistice privind dezvoltarea competenței de comunicare. Competența de comunicare, având drept premisă dimensiunea lingvistică, este utilizată în actul comunicării personale și profesionale. Pragmatica este modul în care transmitem mesajul prin comunicare, prin marcarea caracterului activ și interactiv al limbajului și structura de norme stabilite în cazul comunicării lingvistice. Competența de comunicare pragmatică pune în valoare capacitatea de a cunoaște, înțelege, construi discursuri coerente și adecvate circumstanțelor sociale, interculturale și profesionale în care are loc comunicarea. Stăpânirea competenței de comunicare pragmatică în limba engleză evidențiază capacitatea elevului din învățământul profesional tehnic pentru interacțiune socială și carieră profesională la nivel global.

Cuvinte-cheie: *abordări lingvistice, competență de comunicare, pragmatică, competență de comunicare pragmatică, comunicare în limba engleză.*

LINGUISTIC APPROACHES TO DEVELOPMENT PRAGMATIC COMMUNICATION SKILLS IN THE ENGLISH LANGUAGE TO STUDENTS FROM TECHNICAL VOCATIONAL EDUCATION

In this article are reflected the linguistic approaches on the development of communication competence. Communication competence, based on the linguistic dimension, is used in the act of personal and professional communication. Pragmatics is the way we convey the message through communication, by emphasizing the active and interactive features of language and the structure of norms established in the case of linguistic communication. Pragmatic communication competence points out the ability to know, understand and construct coherent appropriate discourses to the social, intercultural and professional circumstances, in which communication takes place. Mastering pragmatic communication skills in English highlights the student's ability in technical vocational education for social interaction and professional career at a global level.

Keywords: *linguistic approaches, communication competence, pragmatics, pragmatic competence in communication, communication in English.*

Introducere

Competența de comunicare are ca premisă competența lingvistică, utilizată în actul comunicării interactive personale și profesionale. Abordată din punct de vedere interrelațional, dimensiunea lingvistică și dimensiunea comunicativă vizează armonizarea lingvisticii cu aspectul social.

La nivel european, se solicită pregătirea specialiștilor performanți, care posedă „cunoștințe și abilități avansate într-un domeniu de muncă, competenți în gestionarea de activități sau proiecte tehnice sau profesionale complexe, prin asumarea responsabilității pentru luarea deciziilor în situații de muncă sau de studiu imprevizibile”. Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții identifică faptul că comunicarea într-o limbă străină, face parte din cele opt competențe cheie, și este foarte importantă pentru societățile moderne, **în special pentru înțelegerea și cooperarea interculturală** [11]. Deci se pune accent pe comunicarea socială, care are la bază o competență vădit fașională, pragmatică. Această abordare, centrată pe acțiune, stă și la baza Cadrului european comun de referință pentru limbi (CECRL), care prevede faptul că cei ce învață și cei ce utilizează limbile sunt actori sociali care au de îndeplinit anumite sarcini, în anumite circumstanțe, într-un mediu și domeniu particular de activitate [10, p. 9]. Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi scoate în evidență și valorifică aspecte de comunicare pragmatică pe care le include conceptul de competență lingvistică.

Abordări lingvistice privind dezvoltarea competenței de comunicare pragmatică

Conceptul de competență de comunicare a fost definit în 1979 și a vizat dimensiunea sintactică introdusă de lingvistul N. Chomsky, cu referință la aspectul gramatical și dimensiunea semantică în dinamica sa, adică a pragmaticii, care după Jürgen Habermas (1979) reprezintă „capacitatea unui vorbitor orientat spre înțelegerea mutuală de a introduce o propoziție corect construită în relație cu realitatea”. Așadar, în actul de comunicare, înțelegerea este posibilă dacă participanții folosesc simultan planul cu caracter intersubiectiv și planul obiectelor asupra cărora ei convin. Abordarea lui Habermas a fost dezvoltată de specialistul în pedagogia limbajului Hans-Eberhard Piepho, care în 1974 definea competența de comunicare drept capacitatea de a se face înțeles, fără ezitări și fără inhibiții, prin mijloace lingvistice pe care omul le înțelege și a învățat să le evalueze în raport cu efectele lor, respectiv capacitatea de a înțelege intențiile comunicaționale, chiar dacă ele au fost exprimate într-o manieră pe care vorbitorii înșiși nu cunosc suficient să îl utilizeze și care este doar parțial disponibil dialectului vorbit de acel om [2, p. 97].

Până la apariția conceptului de competență de comunicare, lingvistul american Noam Chomsky, prin intermediul studiilor sale în domeniul lingvisticii generative, a definit capacitatea unui locutor/receptor ideal de a produce sau înțelege o infinitate de fraze corecte gramatical, drept *competență lingvistică*. Lingvistul pune accent pe dimensiunea semantică și cea sintactică, și nu ia în calcul dimensiunea pragmatică a comunicării. Chomsky menționează că termenul competență lingvistică ilustrează „cum este dobândit sau folosit limbajul” și este strâns legat de un model de achiziție lingvistică ce are la bază teoria unei gramatici universale. Așadar, competența lingvistică chomskiană poate fi definită drept capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli de vorbire, adică dimensiunea sintactică, odată dobândită relația semnelor cu obiectele pe care le desemnează, adică dimensiunea semantică [3, p. 4].

Ulterior, lingvistul Dell Hymes, ținând cont de actele particulare de limbaj, a adăugat competenței lingvistice *dimensiunea pragmatică* (1974). Astfel, a fost descoperită competența de comunicare, care presupune utilizarea limbii în manieră adecvată în contexte diferite. În viziunea lui Dell Hymes, competența de comunicare relatează nivelul de învățare a unei limbi, iar aceasta permite producerea și transmiterea de mesaje, precum și înțelegerea acestora în contexte specifice. Aspectele competenței de comunicare, în opinia lingvistului Dell Hymes, nu se referă doar la potențialul sistemic al limbajului, abordat inclusiv și de Chomsky, dar și la contextul comunicării și măsura adecvării la context. Competența de comunicare presupune, așadar, capacitatea adaptării la interacțiunea socială și la experiența acumulată.

Din perspectiva lingvistului Dell Hymes, expresia desemnează cunoașterea de care au nevoie oamenii pentru interacțiunea socială și pentru succesul comunicării, altfel spus capacitatea de a se obișnui la situațiile de comunicare. După ideea lui Hymes, comunicarea nu poate fi studiată izolat, ci numai în termenii efectelor pe care o produce în mintea oamenilor, în mod necesar nici competența de comunicare nu se poate rezuma în definire la dimensiunile sintactică și semantică. Lingvistul consideră necesară perceperea comunicării ca punere în practică a unor competențe specifice. Astfel, Hymes se depărtează de concepția chomskiană privind cunoașterea limbii și a emiterii unor mesaje corecte din punct de vedere gramatical, introducând o nouă concepție a competenței, care să presupună și luarea în considerare a executării lingvistice în contexte variate. Conform concepției lui Hymes, competența de comunicare presupune cunoașterea de care au nevoie oamenii participanți la actul de comunicare pentru a interacționa și capacitatea de a o pune în practică, adică utilizarea limbii în manieră adecvată în varii contexte. De asemenea, Hymes ia în considerare patru aspecte ale acestei competențe: posibilitatea, gradul de realizare sau fezabilitate, adecvarea și probabilitatea, în scopul de a afla răspuns la patru întrebări: a) dacă, și în ce măsură, ceva e posibil formal b) dacă, și în ce măsură, ceva e realizabil c) dacă, și în ce măsură, ceva e adecvat d) dacă, și în ce măsură, ceva e dat. Ulterior lingvistul redefinește aceste aspecte în patru dimensiuni:

- a) *potențialul sistemic*: dacă, și în ce măsură, ceva este încă nerealizat și într-un sens încă neînțeles;
- b) *adecvarea/corespondența*: dacă, și în ce măsură, ceva este într-un anumit context potrivit, eficace sau similar;
- c) *ocurența/circumstanța*: dacă, și în ce măsură, ceva e dat;
- d) *gradul de realizare*: dacă, și în ce măsură, ceva e posibil, dându-se înțelesurile îndeplinirii disponibile [6, p. 72-73].

Așadar, cercetătorul D. Hymes a propus studiul competenței de comunicare din nevoia de a include dimensiunea socială, pornind de la studiul interacțiunii sistemelor lingvistice individuale și a capacităților psiholingvistice ale individului, în contextul anumitor impuneri privind natura comunicării și adecvarea acesteia la context. Astfel, lingvistul a ținut cont de cunoașterea a ceea ce este posibil, realizabil, adecvat și chiar dat în actul de comunicare și a subliniat necesitatea unei teorii a competenței de comunicare, plecând de la cele patru dimensiuni menționate. *Din perspectiva abordării lui D. Hymes, elevul este considerat competent dacă știe când, unde și cum să folosească un enunț într-o limbă străină, mai puțin dacă știe cum se produc structuri gramaticale corecte.*

Cercetătorii Michael Canale, Merrill Swain (1980), au dezvoltat conceptele lui D. Hymes, introducând competența lingvistică în conceptul lărgit de competență de comunicare, argumentând că există reguli privind utilizarea limbii, inutile fără regulile gramaticale. Astfel, în modelul Canale-Swain sunt înglobate următoarele dimensiuni de competență: gramaticală, sociolingvistică și strategică. Ulterior, cercetătorii au inclus competența discursivă și socioculturală ca parte a competenței sociolingvistice. Prin urmare, *competența gramaticală* se referă la cunoașterea fonologiei, ortografiei, vocabularului, structurii și formării cuvintelor, frazelor. Prin competența gramaticală se pune accent pe acuratețea formării enunțurilor și a utilizării vocabularului. *Competența sociolingvistică* presupune cunoașterea regulilor sociolingvistice de utilizare a limbii sau abilitatea de a înțelege și a utiliza limbajul în variate contexte sociale, de a folosi formele gramaticale adecvate diferitelor funcții comunicative în varii contexte sociolingvistice. *Competența discursivă* se referă la capacitatea de a înțelege și produce mesaje, în acord cu cerințele discursive comune: coeziune, coerență, informativitate, relevanță și pertinență. *Competența strategică* presupune abilitatea de comunicare eficientă. Modelul relatează privind strategiile complementare utilizate în situații cu dificultăți de exprimare de natură gramaticală, sociolingvistică sau discursivă, de exemplu, utilizarea surselor de referință, a parafrizei gramaticale și lexicale, a cererii de repetare, clarificare, vorbire mai rară, sau probleme în comunicarea cu străinii atunci când nu există siguranță privind statutul social al acestora sau în găsirea mecanismelor de interacțiune coerentă [8, p. 12].

Aceeași direcție de cercetare a fost continuată de lingvistul britanic Henry G. Widdowson. În studiile sale, cercetătorul a făcut distincție între dimensiunile de comunicare „a ști” (cunoaștere) și „a ști să faci” (abilitate sau capacitate). Prima dimensiune se referă la cunoașterea convențiilor lingvistice și sociolingvistice, iar a doua dimensiune presupune capacitatea utilizării cunoașterii pentru crearea înțeleșurilor în limbă. Așadar, după abordările lingvistului britanic, a cunoaște o limbă înseamnă mai mult decât a cunoaște formele lingvistice ale acesteia, „implică a cunoaște cum acestea interacționează din perspectivă sintactică în calitate de purtătoare de înțeles”. De asemenea, în viziunea sa, prima dimensiune, „A ști” sau cunoașterea, presupune analiza și punerea în practică a unor reguli numite de Widdowson „funcția internă a formelor în codul lingvistic”, iar utilizarea limbii, prevede cunoașterea modalității de abordare a gramaticii pentru expunerea înțeleșurilor adecvate contextelor variate, care în opinia sa este o funcție externă. Prin urmare, după concepția lui Widdowson, competența prevede mai mult decât cunoaștere, aceasta reprezintă capacitatea de a face uz de această cunoaștere. Astfel, după modelul lui Widdowson, competența de comunicare înglobează dimensiunile „A ști” sau cunoaștere și „A ști să faci” sau abilitate/capacitate. Aceste două dimensiuni se referă la cei patru parametri propuși de Hymes, posibilitate, grad de realizare, adecvare și probabilitate. Competența gramaticală înglobează posibilitate, iar *competență pragmatică* include gradul de realizare, adecvare și probabilitate de a comunica într-un anumit context [apud 8, p. 13].

Cercetătorul în domeniul lingvisticii, Jan A. van Ek, preocupându-se de tema privind atingerea obiectivelor în învățarea unei limbi moderne (1986), a introdus un nou concept al competenței de comunicare care include:

- competența lingvistică, ce presupune capacitatea individului de a produce și interpreta expresii cu înțeles, formate în conformitate cu regulile de limbaj;
- competența sociolingvistică, care se referă la căile și condițiile de utilizare a limbii, intențiile comunicaționale și relația de comunicare într-un context social;
- competența discursivă prevede utilizarea strategiilor adecvate în construcția și interpretarea textelor;
- competența strategică este abilitatea de a utiliza mijloace de comunicare adecvate și de înțelegere a sensurilor intenționate, atunci când există dificultăți de comunicare;

- competența socioculturală prevede utilizarea cadrului particular de comunicare, dependent de contextul cultural;

competența socială vizează capacitatea pentru a interacționa într-un context social, adică atitudine adecvată, dorință, motivație, deschidere, încredere în sine, empatie și abilitatea de a se descurca în anumite situații sociale [4, p. 42].

Mai târziu, în 1990, profesorul Lyle F. Bachman, a propus o nouă abordare pe care a denumit-o „*competențe lingvistice comunicative*”. În cadrul acestui concept, competența de comunicare înglobează *competența lingvistică, competența strategică și mecanismele psihofiziologice*.

În viziunea sa, competența lingvistică reprezintă un ansamblu de elemente utilizate în comunicare prin intermediul limbajului și reflectă două dimensiuni fundamentale:

- *competența organizațională,*
- *competența pragmatică.*

Privind *competența organizațională*, Bachman pune în evidență aspectele de structură formală a limbajului, adică competența gramaticală și competența textuală. Competența gramaticală se referă la aspecte ce țin de vocabular, morfologie, sintaxă, fonologie/grafologie, iar competența textuală cuprinde cunoașterea convențiilor în crearea unui discurs, text, scris sau oral, în conformitate cu regulile coeziunii și organizării retorice.

Competența pragmatică, în opinia sa, reprezintă legătura dintre unitățile discursive și funcțiile pe care utilizatorii limbii le execută prin aceste unități discursive. Competența pragmatică vizează la rândul ei, două componente, competența locuționară și competența sociolingvistică. Competența locuționară, în concepția lui Bachman, cuprinde două aspecte, utilizarea limbajului cu forță locuționară și interpretarea forței locuționare a limbajului partenerului de comunicare. Prin urmare, cercetătorul menționează că utilizatorii unei limbi performează un ansamblu de patru funcții:

1. funcția ideatională, prin intermediul căreia fiecare se exprimă în termenii propriei experiențe privind lumea reală;
2. funcția de manipulare prevede funcția instrumentală, adică executarea de acțiuni concomitent cu rostirea, funcția regulatorie, care urmărește controlul comportamentului partenerilor de comunicare și funcția interacționară care prevede utilizarea limbajului pentru a forma, menține sau schimba relațiile interpersonal;
3. funcția euristică, referitoare la folosirea limbajului pentru extinderea cunoașterii prin acte de predare, învățare, rezolvare de probleme sau memorizare conștientă;
4. funcția imaginativă, cuprinde extinderea propriului mediu de producere.

Competența sociolingvistică, după modelul lui Bachman, vizează controlul convențiilor utilizării limbajului într-un context social cu referințe culturale. În contextul competenței lingvistice, cercetătorul menționează sensibilitatea la dialect/subdialect/grai, sensibilitatea la naturalețe care privește maniera în care sunt formulate și interpretate elementele de limbaj, în sensul apartenenței prin naștere la o anumită limbă, utilizarea și interpretarea referințelor culturale și a figurilor de vorbire.

Așadar, competența pragmatică implică cunoașterea modului în care cuvintelor și pronunției li se atribuie semnificație specifică domeniului, funcționează în conformitate cu intențiile utilizatorului. Această cunoaștere este structurată în cunoștințe lexicale, cunoștințe funcționale și cunoștințe sociolingvistice. După Lyle F. Bachman, *competența pragmatică este o componentă centrală a competenței de comunicare care încorporează capacitatea de a folosi limba pentru a exprima o gamă largă de funcții și de a interpreta forța lor iluzionară în discurs în funcție de contextul sociocultural* [1, p. 87-97].

Competența strategică după modelul lui Bachman, constituie capacitatea mentală a actorilor comunicării de a echilibra, remedia actul de comunicare sau de a compensa neajunsurile componentelor competenței lingvistice în utilizarea limbii în contexte comunicaționale variate. Componentele acestei competențe sunt: evaluarea, planificarea și executarea. Evaluarea prevede raportarea la un scop comunicațional într-un context mental dat, identificarea informației cerute și a resurselor de limbaj disponibile, adică evaluarea interlocutorului. Componenta evaluativă ne oferă posibilitatea (1) să identificăm informația, incluzând varietatea limbii, sau dialogul, care este necesar pentru realizarea unui scop comunicativ particular într-un anumit

context; (2) să determinăm ce competențe de limbaj (limba nativă, a doua limbă sau o limbă străină) ne sunt la dispoziție pentru un transfer de informație mai eficient realizat pentru atingerea scopului comunicativ; (3) să certificăm abilitățile sau cunoștințele împărtășite de interlocutor; și (4) să continuăm încercarea de comunicare, evaluând în ce măsură scopul comunicațional a fost atins. Planificarea reprezintă corectarea elementelor relevante din competența lingvistică, de natură gramaticală, textuală, locuționară sau sociolingvistică și formularea unui plan care să conducă la atingerea scopului comunicațional. Componenta executorie înglobează mecanismele psihofiziologice, care se referă la procesele neurologice și psihologice, considerate ca fenomene fizice, care asistă în executarea planului în mod adecvat [Apud 1, p. 100-102]. Originalitatea modelului Bachman se datorează aspectului psihofiziologic al limbajului, mai puțin abordate de alți cercetători în domeniu. Această abordare poate fi implementată în context socio-profesional.

În contextul mai multor viziuni, competența de comunicare pragmatică reprezintă o noțiune fundamentală, esențială într-o lume globală, în absența căreia nu se poate crea învățare și relaționare. Competența de comunicare pragmatică înglobează utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcțiilor de comunicare, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacționale [Apud 10, p. 91]. Cercetările în domeniul comunicării pun accent pe competența de comunicare nu doar din perspectivă lingvistică, ci din perspectiva comunicativ-funcțională, având ca indicator integrarea socială. Aceasta include vorbitorul într-un context situațional dat, de exemplu profesional, intercultural, stimulându-i emoții, reacții, opinii, care pot garanta integrarea socială a acestuia.

Sub aspect didactic, ne relatează cercetătoarea Irina Gîncu despre viziunile altor cercetători privind competența de comunicare care pun în valoare aspectul pragmatic:

VI. Pâslaru: „competența de comunicare reprezintă achiziții ale personalității elevului. Ele sânt desemnate de predicatele a ști să faci, a fi în stare să..., a putea să..., a fi capabil să...”.

B. H. Spitzberg și W. R. Cupach: „competența de comunicare vizează abilitatea de a demonstra comunicare potrivită într-un context dat”.

T. Callo se referă la „asumarea relației sau la angajarea în relație. Asumarea este o responsabilitate a inițiatorului comunicării. Motivele pot fi diverse: să susțină o persoană, s-o ajute, s-o încurajeze, să completeze mesajul etc.”.

B. D. Ruben, autorul modelului competenței de comunicare interculturală, prezintă „un inventar de trăsături și capacități necesare în gestionarea eficientă a relațiilor interculturale: manifestarea respectului – nevoia de a demonstra respect față de alții și de a fi respectat; orientarea către cunoaștere; empatia; toleranța la ambiguitate etc.

L. Bârlogeanu: „formarea competenței de comunicare interculturală începe de la sine, prin dobândirea unei conștiințe și sensibilități interculturale, iar ivirea diversității culturale din analiza sinelui concurează la conturarea modului de a vedea lumea și de a face educație. Este tocmai cerința educației interculturale de a solicita celor care se formează să pătrundă în diversitatea culturală din interiorul lor. Această competență culturală contribuie la eliberarea spiritului și la acceptarea apartenențelor multiple și a diverselor fațete ale identității celor cu care interacționăm, la îngăduirea manifestării lor legitime” [5, p. 18-19].

O altă abordare a competenței de comunicare din perspectiva pragmaticii este a cercetătoarei Daniela Roventă-Frumușani care remarcă, în acest sens, că competență de comunicare este absolut necesară reușitei în comunicare și nu coincide cu cea lingvistică, ci constă în cunoașterea acelor reguli care orientează întrebuițarea vorbirii într-un anumit context sau cadru social: „competența de comunicare este rezultatul interacțiunii competenței lingvistice, competenței socioculturale, competenței enciclopedice și competenței generice” [9, p. 65]. De asemenea, Jacob L. Mey a afirmat că „Comportamentul lingvistic este comportamentul social. Oamenii vorbesc pentru că vor să se socializeze, în sensul cel mai larg posibil” [7, p. 185].

Pedagogia modernă remarcă studiul integral al limbii pentru o comunicare eficientă, prin valorificarea aspectului comunicativ-funcțional sau al pragmaticii comunicării. Acest demers permite înțelegerea importanței elementelor lingvistice în context, dezvoltând competențe elevului de a aplica cunoștințele în procesul comunicării într-un anumit context social.

Concluzie

În concluzie putem menționa că competența pragmatică este o componentă centrală a competenței de comunicare prin faptul că înglobează capacitatea de a folosi limba coerent și adecvat într-un context social. Aspectul lingvistic al comunicării este destul de important, întrucât aceasta vizează dimensiunea organizațională, structura formală a limbajului, competența gramaticală, textuală și pragmatică, relațiile dintre unitățile discursive și funcțiile pe care vorbitorii unei limbi le utilizează prin aceste unități discursive. Din perspectiva abordărilor lingvistice, elevul este considerat competent dacă știe, este capabil, motivat, deschis și încrezut să comunice într-o limbă. Comunicarea în context profesional are ca obiectiv transmiterea de mesaje într-un anumit domeniu și utilizarea terminologiei specifice specialității respective. În baza acestor constatări evidențiem prioritatea formării competenței de comunicare pragmatică în limba engleză pentru o carieră de succes, corelată cu cerințele pieței muncii la nivel european, dar și mondial.

Referințe:

1. BACHMAN, Lyle, F. *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press, Oxford Applied Linguistics, 1990, 408 p. ISBN 019 4370038.
2. BERNIS, Margie, S. *Contexts of competence: social and cultural considerations in communicative language teaching*. New York: Plenum Press., 1990, 97 p.
3. CHOMSKY, Noam. *Language and Mind*. Third edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 189 p. ISBN-13: 978-0-511-13774-7.
4. EK van, Jan, A. *Objectives for foreign language learning*. Volume I. Scope. Project No. 12 „Learning and teaching modern languages for communication” Council for Cultural. Co-operation Council of Europe, 2000. https://van-ek-objectives-for-foreign-1986_compress.pdf (accesat la 14.02. 2023).
5. GÎNCU, Irina. Abordarea comunicativă a limbii străine în formarea profesională. În: *Didactica Pro...* 4(86), 2014, pp. 16-22. ISSN 1810-6455.
6. LESENCIUC, A. *Teorii ale comunicării*. Editura Forțelor Aeriene „Henri Coanda”. Brașov, 2017. 306 p. ISBN 97-606-8356-46-4.
7. MEY, L., J. *Pragmatics: An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers, 1993, 386 p.
8. PETERWAGNER, Reinhold. *What is the Matter with Communicative Competence? An analysis to Encourage Teachers of English to Assess the very basis of their Teaching*. Münster-Hamburg-Berlin-Wien-London-Zürich: LIT Verlag, col. Linguistik und Sprachvermittlung, 2005, 368 p.
9. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*. București: Editura Tritonic, 2005, 170 p.
10. *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: Învățare, Predare, Evaluare*. Chișinău: FEP Tipografia Centrală, 2003, 204 p.
11. *Council of the European Union, Council Recommendation on key competences for lifelong learning, Official Journal of the European Union, C 189/01, 2018*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&rid=7](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&rid=7) (accesat 14 februarie-iulie 2023).

Date despre autor:

Angela DIMITRIU, doctorandă, Școla Doctorală Științe Sociale și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova; profesoară de limba engleză, Colegiul de Ecologie din Chișinău.

E-mail: andimitriu337@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5074-3724

Prezentat la 01.03.2023